

اتفاقات تاریخی و فرهنگی عصر جواد الائمه(ع)

عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق(ع) با اشاره به اینکه در دوران امام جواد(ع) پای فلسفه به مباحث کلامی باز شد، گفت: شاخص‌های علم کلام در عصر امام جواد(ع) بالنده شد زیرا در این دوره پرتلاطم‌ترین تولیدات حوزه کلامی را شاهد هستیم.

عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق(ع) با اشاره به اینکه در دوران امام جواد(ع) پای فلسفه به مباحث کلامی باز شد، گفت: شاخص‌های علم کلام در عصر امام جواد(ع) بالنده شد زیرا در این دوره پرتلاطم‌ترین تولیدات حوزه کلامی را شاهد هستیم. به گزارش خبرنگار آیین و اندیشه خبرگزاری فارس، نشست «بافت و شرایط فرهنگی عصر امامت حضرت جواد الائمه(ع)« از سلسله نشست‌های بازخوانی سیره چهارده معصوم(ع) با حضور «احمد پاکتچی« عضو شورای عالی علمی مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی و عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق(ع) در شب شهادت امام جواد(ع) در پژوهشکده تاریخ اسلام برگزار شد.

در ابتدای نشست پاکتچی با اشاره به اینکه سعی خواهد کرد از دریچه یک روش علمی به بازخوانی بافت و شرایط فرهنگی عصر امامت حضرت جواد الائمه(ع) بپردازد، اظهار داشت: از آنجایی که امام جواد(ع) در سن هشت سالگی به امامت رسید و در عنفوان جوانی در سن 25 سالگی به شهادت رسید، در این میان افرادی که با امام هم عصر بودند را می‌توان در قالب سه نسل در بازده زمانی سال 185 تا 210، 210 تا 235 و 235 تا 260 هجری قمری تقسیم کرد که به نوعی در زمان حیات خویش از وجود مبارک امام نهم بهره گرفته‌اند.

وی با اشاره به اینکه هر گفتاری که تاریخ اتفاق می‌افتد به تنهایی هیچ ارتباطی با هم ندارند، افزود: وقتی این گفتارها که ظاهراً هیچ ارتباطی با هم ندارند را انتخاب می‌کنیم و کنار هم قرار می‌دهیم، متوجه ارتباط معنادار آن‌ها می‌شویم، به همین منظور در بررسی دوران امام جواد(ع) با این مسأله توجه شده است.

*فرهنگ و تمدن در عصر امام جواد(ع)

ناظر دانشنامه ده جلدی امام رضا(ع) در ادامه به برش‌های از زندگی جوادالائمه پرداخت و «فرهنگ و تمدن« نخستین گفتاری بود که در دوران زندگی امام جواد(ع) به آن اشاره کرد:

ردیف	تاریخ(ه.ق)	رویداد	توضیحات
1	172	تأسیس دولت اداره در مغرب	
2	184	ابراهیم ادلب در افریقه	
3	205	بازگشت به تکریم شمایل‌ها در این شرایط مسیحیت شرقی	جهان مسیحیت در این زمان به سمت تکریم شمایل پیش رفت که بازگشت به تکریم شمایل‌ها در این شرایط مسیحیت شرقی

را شاهد بودیم.			
نمونه‌ای عهد طاهر به از یک پسرش عبدالله سیاست‌ز هنگام امارات بدرقه ا م ه ایرانی	206		4
استقلال دولت طاهریان	206		5
امر مأمون به ممنوعیت ذکر معاویه به نیکی	211		6
- 212 - اظهار قول به خلق قرآن یک سو توسط مأمون و از اعتدال تفضیل امام و تشیع علی(ع) بر همه حمایت صحابه (حمایت از می‌کند! معتزله و شیعه)	212		7
در آنجا قرار بود که متون‌ها ی دیگر به زبان تأسیس عربی بیت‌الحکمه در ترجمه بغداد، به نوعی یعنی به فرهنگ‌ها ای دیگر اهمیت دادن	217		8
ادامه ماجرای قول قرآن و نحوه ماجرای محله برخورد سلبی و تفتیش عقاید مردم	218		9
در این سال در همدان و اصفهان و	218		10

شهرهای
دیگر بلاد
فارس
گرایش
به دین
خرمدینی
ها رخ
داد .
;171#&
بابک
خرمدین
&quo
; در دوره
ولادت
امام
جواد(ع)
و تا
شهادت
امام
جواد(ع)
فعال و
مطرح
بوده
است، در
واقع
گرایش
به بابک
خرمدین
در بازتاب
سرکوب
کردن
فرقه
;171#&
محلہ
;aquo
توسط
مأمون
بوده
است، چرا
که وی
فکر
می کرده
با
سرکوب
کردن
;171#&
محلہ
;aquo
می تواند
مردم را

وی با اشاره به اینکه تاریخ تشکیل حکومت ملی در لیست فرهنگ قرار می‌گیرد، ادامه داد: در عرصه فرهنگی دوران امام جواد(ع) با چند واقعه مهم روبرو هستیم، از جمله «#گسترش گرایش ملی و احیای فرهنگ ملی فرهنگ‌های دیگر«؛ مانند ظهور و بروز خرمدرینی‌ها، عهد طاهر به فرزندش عبدالله و تکریم شمایل توسط مسیحیان، «#رد پای محله و مداخله دولت در اعتقادات مردم«؛ که در زمان مأمون عباسی سنگ بنای این جریان زده شد، همچنین «#توجه بیش‌تر به غریبه‌ها«؛ که عمدتاً مسلمان نبودند.

***اتفاقات تاریخی عصر جوادالائمه(ع)**
عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق(ع) با اشاره به اینکه یکی از مشکلات عباسیان، قیام‌های علوی بود، خاطرنشان کرد: در دوره‌ای مأمون برای اینکه قیام‌های علوی را سرکوب کند، از یک شخص علوی برای ولایتعهدی خود بهره جست، البته باید در زندگانی ائمه معصومین(ع) به خصوص امام صادق(ع)، امام موسی کاظم(ع) و امام رضا(ع) توجه داشت که این بزرگواران از حمایت علوی‌ها برخوردار بودند.

وی با بیان اینکه کاریزمای شخصیت امام موسی کاظم(ع) عاملی برای حمایت زیدیه از این امام همام بود، افزود: اما امام جواد(ع) با اینکه در کودکی به امامت رسیدند و در جوانی هم به شهادت رسیدند، فقط گروهی که اعتقاد به امامیه داشتند، ایشان را قبول داشتند، اما آن گروهی که قائل به عرفی بودن امام-مانند زیدیه- بودند، جایگاهی برای امام جواد(ع) قائل نبودند. پانکچی همچنین به سیر تاریخی عصر امام جواد(ع) اشاره کرد که در ادامه می‌آید:

ردیف	تاریخ(ه.ق)	رویداد	توضیحات
1	193	آغاز خلافت امین	
2	198	قیام‌های متعدد علوی	علوی‌ها حرکت عباسی را به چالش کشیدند.
3	198	آغاز خلافت مأمون	در اینجا باید پرسید که چرا مأمون به این نتیجه رسید که یک علوی را ولیعهد کند!
4	204	آمدن مأمون به بغداد	آغاز دوره مامان جواد(ع)، ایجاد

تغییر رویه در حمایت از علوی‌ها			
غزا با جزیره سودانیه (منطقه آفریقیه)	206		5
قیام علوی در یمن	207		6
با روی کار آمدن امپراتور ی جدید، مرگ میخائیل بن بلافاصله جو رجیس پادشاه زمینه جنگ با روم جهان اسلام فراهم شد.	209		7
تسلط مأمون بر مصر	210		8
مرگ شهریار بن شروین فرمانروای طبرستان و تسلط مازیار بر آن	210		9
کامل شدن فتح کرت	210		10
جنگ مأمون با روم	215		11
نخستین فتح مأمون در خارج از جهان اسلام	219		12
آغاز خلافت معتصم	218		13
قیام علویان در طالقان خراسان	219		14
حکومت بازی مانند بغداد که خود را در ناامنی می‌دید است،	220		15

*** ظهور چهره‌های شاخص کلامی در عصر امام نهم / ورود فلسفه به مباحث کلامی در زمان جوادالائمه(ع)**

وی با اشاره به تفاوت دوره امام جواد(ع) با دوران ائمه پیشین، گفت: یکی از مسائل مهم و جدید در این دوره که ربطی به دوره امام صادق(ع) و امام موسی کاظم(ع) ندارد و حتی می‌توان گفت در دوران امام رضا(ع) هم نبوده است، ظهور و بروز مکتب «اهل سنت و جماعت« در دوران امام جواد(ع) بوده است. عضو شورای عالی علمی مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی با بیان اینکه شاخص‌های علم کلام در عصر امام جواد(ع) رویش کردند و برای نخستین بار فلسفه وارد مباحث کلامی شد، خاطرنشان کرد: در این دوره پر تلاطم‌ترین تولید حوزه کلامی را شاهد هستیم، چرا که ظهور مکاتبی نظیر بغداد و مصری هستیم، در این شرایط اگر امامی فعالیت می‌کرد، باید توانایی پاسخگویی هجمه آن‌ها را داشته باشد که امام جواد(ع) بسیار توانمند از عهده این مهم برآمد. وی در ادامه به معرفی چهره‌های کلامی که در حوزه علوم اسلامی در دوران امام جواد(ع) بودند، پرداخت:

ردیف	تاریخ(ه.ق)	عالم
1	190	وفات تقریبی ضرار بن عمرو متکلم شاذ معتزلی
2	200	وفات اصم متکلم شاذ معتزلی
3	210	وفات بشر بن معتمر متکلم معتزلی
4	213	(قول اشهر) وفات ثمانه بن اشرس متکلم معتزلی
5	215	وفات معمر بن عباد متکلم معتزلی
6	218	218 - وفات

بشر مریسی متکلم حنفی نزدیک به معتزله		
تألیف «العقیده ;raquo& توسط محمد بن عکاشته کرمانی در عقاید اهل سنت و جماعت	225	7
وفات ابراهیم نظام متکلم معتزلی	225	8
وفات ابوالهذیل علاف متکلم معتزلی	226	9
وفات ابوموسی مردار متکلم معتزلی و بانی مکتب بغداد	226	10
وفات تقریبی حسین نجار متکلم معتزلی - جبری	230	11
وفات جعفر بن مبشر متکلم معتزلی	234	12
وفات جعفر بن حرب متکلم معتزلی	236	13
وفات ابوجعفر اسکافی متکلم معتزلی	240	14
وفات ابن کلاب از متکلمان اهل	240	15

سنت و جماعت			
ح ا ر ت محاسبی از متکلمان اهل سنت و جماعت	243		16
وفات حسین کربابیسی از متکلمان اهل سنت و جماعت	245		17
و ف ا ت ابوعیسی وراق، متکلم جنگالی معتزلی - شیعی	247		18
و ف ا ت خشیش بن اصرم نسایی ص ا ح ب «عقیقه دهنامه u o ; اهل سنت و جماعت	253		19
وفات عمر بن بحر جاحظ، م ت ک ل م معتزلی	255		20

پاکتچی در انتهای سخنانش گریز کوتاهی به جایگاه فقه میان اهل سنت در زمان امام جواد(ع) و فعالیت عالمان حدیث در رواج مسندها و تصنیفها در این دوران پرداخت و ابراز داشت: گاهی مؤلف مجموعه حدیثی را بدون ترتیب به رشته تحریر در می‌آورد، به عبارتی دیگر نویسنده کتاب اعتقادی به ترتیب ندارد و مخالف ترتیب است که از جمله مصنف‌نگاران عصر امام جواد(ع) می‌توان به «ابی شبیه«، «ابو عبید قاسم بن سلام« و «ابو عبید قاسم بن سلام« اشاره کرد.